

Universiteit
Leiden
The Netherlands

Ter inleiding: tussen Utrecht en Utrecht

Anrooij, W. van; Warnar, G.

Citation

Anrooij, W. van, & Warnar, G. (2023). Ter inleiding: tussen Utrecht en Utrecht. *Queeste*, 30(1), 1-5. doi:10.5117/QUE2023.1.001.ANRO

Version: Publisher's Version

License: [Creative Commons CC BY-NC-ND 4.0 license](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/)

Downloaded from: <https://hdl.handle.net/1887/3716359>

Note: To cite this publication please use the final published version (if applicable).

ARTIKELEN

Ter inleiding: tussen Utrecht en Utrecht

Wim van Anrooij
Universiteit Leiden
w.van.anrooij@hum.leidenuniv.nl

Geert Warnar
Universiteit Leiden
g.warnar@hum.leidenuniv.nl

Abstract

On Tuesday, June 14, 2022, the symposium 'Middel nederlandse literatuur door de ogen van anderen' (Middle Dutch literature through the eyes of others) took place in Leiden in the presence of Frits van Oostrom. The symposium was organised to thank him for the creative, inspiring and stimulating activities he developed at Leiden University between 1982 and 2002. After a short introduction, four of the seven contributions are published in this special issue of *Queeste*. The articles are followed by an interview with Van Oostrom. The symposium was attended by approximately 125 colleagues, friends, (former) students and other interested parties.

Keywords: Frits van Oostrom, receptie-esthetica, context en functie van literatuur, NLCM-project, interdisciplinariteit, internationalisering

Op dinsdag 14 juni 2022 vond te Leiden in het bijzijn van Frits van Oostrom het symposium 'Middel nederlandse literatuur door de ogen van anderen' plaats. Het was geen symposium ter gelegenheid van het emeritaat van Van Oostrom. Dat afscheid vindt plaats op 12 mei 2023, in Utrecht, drie dagen voordat hij zeventig wordt. Het Leidse symposium werd georganiseerd om Van Oostrom te bedanken voor de creatieve, inspirerende en stimulerende activiteiten die hij aan de Leidse Universiteit heeft ontplooid in de twintig jaar tussen zijn aantreden in Leiden op 1 september 1982 en zijn overstap naar Utrecht in 2002. Het symposium werd bijgewoond door circa 125 collega's, vrienden, (oud)studenten en andere belangstellenden.

Van Oostroms twintig Leidse jaren voltrokken zich tussen Utrecht en Utrecht, want voordat hij op 29-jarige leeftijd naar Leiden kwam, had hij gekozen voor de studie Nederlands in de Domstad, waar hij in 1976 *cum laude* afstudeerde en waar hij in 1981 bij Wim Gerritsen promoveerde op *Lantsloot vander Haghedochte. Onderzoekingen over een Middelnederlandse bewerking van de Lancelot en prose* (eveneens *cum laude*). In dat proefschrift wordt de verschuiving zichtbaar van minutieus filologisch, comparatistisch tekstonderzoek naar de op Joachim Bumke geïnspireerde publieksvraag, die daarna al spoedig zou worden verbreed tot de context- en functiegerichte benadering van literatuur.¹ Die benadering vormde het uitgangspunt voor *Het woord van eer*, Van Oostroms boek over de literatuur aan het Hollandse hof rond 1400 dat verscheen in 1987 en dat daarna diverse herdrukken beleefde, alsmede een vertaling in het Engels.²

In 1988 diende Van Oostrom een aanvraag in bij NWO voor 'persoonsgerichte groepssteun', met positieve adviezen van Herman Pleij en Jef Janssens, alsmede een ondersteunende brief van Ursula Peters. Deze leidde tot de start van het Pionier-project Nederlandse literatuur en cultuur in de Middeleeuwen (1989-1994), kortweg NLCM. Dit onderzoeksprogramma droeg in sterke mate bij aan de bloei van de studie van de Middelnederlandse literatuur, die zich ook aan andere universiteiten begon af te tekenen. NLCM kon gelukkigerwijs worden voortgezet vanuit de middelen van de eerste Spinozapremie, die in 1995 aan Van Oostrom werd toegekend. Op het hoogtepunt van het project waren maar liefst zeventien medewerkers verbonden aan het NLCM-programma, waarvan de meesten aan een proefschrift werkten. Het merendeel van de dissertaties werd ondergebracht in de NLCM-reeks, die in 1990 van start ging en uiteindelijk 27 delen zou omvatten.

Verder werden er vanuit NLCM themagroepen georganiseerd, over stadsliteratuur en burgermoraal (onder leiding van Herman Pleij, 1991), middeleeuwse lyriek in de Lage Landen (Frank Willaert, 1992),³ Middelnederlands geestelijk proza (Thom Mertens, 1993), lekenethiek in de Middelnederlandse letterkunde (Joris Reynaert, 1994), Latinitas en de Middelnederlandse letterkunde (Paul Wackers, 1996), middeleeuwse epiek (Jozef Janssens, 1998) en middeleeuws toneel (Hans van Dijk en Bart Ramakers, 2001), waarin specialisten van buiten Leiden gedurende een semester regelmatige onderzoeksbijeenkomsten leidden, om in nauwe samenwerking met collega's

1 Bumke 1979.

2 Respectievelijk Van Oostrom 1987 en Van Oostrom 1992.

3 Uit deze themagroep kwamen ook de ideeën voort voor de cd *Pacxken van minnen. Middeleeuwse muziek uit de Nederlanden* van Camerata Trajectina (1992) en Komrij (1994). Voor Komrij's bloemlezing werden vanuit NLCM tevens de vertalingen in Modern Nederlands gemaakt.

van elders vooraf gedefinieerde onderzoeksgebieden te exploreren en daar wetenschappelijk verslag van te doen. In deze themagroepen werd nauw samengewerkt door Nederlandse en Vlaamse medioneerlandici.⁴

Naast de proefschriften en de themagroepen waren er binnen NLCM diverse gezamenlijke projecten, zoals de organisatie van de symposia *Misselike tonghe* en *Grote lijnen*, respectievelijk in 1990 en 1994,⁵ het uitdenken en ontwikkelen – in samenwerking met de Digitale Bibliotheek voor de Nederlandse Letteren (DBNL) – van de website Literatuurgeschiedenis.nl (met medewerking van Fokke en Sukke; de website is inmiddels opgegaan in Literatuurgeschiedenis.org), de oprichting van dit tijdschrift *Queeste* (start 1994, inmiddels in zijn dertigste jaargang), onderzoeksactiviteiten ten behoeve van *Handgeschreven wereld*⁶ en de start van de reeks ‘Tekst in Context’ (1997, inmiddels zestien delen verschenen).⁷ Er was dus reden te over om, terugkijkend op die mooie, inspirerende jaren, een symposium voor Frits van Oostrom op touw te zetten om aldus onze dank tot uitdrukking te brengen.

In de jaren tachtig en negentig zorgde de introductie van de context- en functiegerichte benadering van literatuur ervoor dat interdisciplinariteit vanzelfsprekend werd in het vak. Van Oostrom illustreert dit zelf in zijn ‘historiserende’ publicaties en signaleert daarbij de toenemende internationalisering als belangrijke tendens.⁸ Zowel interdisciplinariteit als internationalisering komen samen in de expertise van de sprekers die het woord voerden tijdens het Leidse symposium. Het leek de organisatoren een aantrekkelijk idee om een jongere generatie aan het woord te laten, afkomstig uit uiteenlopende disciplines, zoals geschiedenis, kunstgeschiedenis, germanistiek, romanistiek, italianistiek en boekwetenschap. De sprekers zijn of waren recent verbonden aan het Leiden University Centre for the Arts in Society (LUCAS). Het betreft de generatie voor wie interdisciplinair onderzoek en interdisciplinaire samenwerking, deelname aan internationale congressen, internationaal publiceren en het schrijven van Europese onderzoeksaanvragen niets bijzonders meer is. We legden onze collega’s

4 De aanzet tot nadere samenwerking tussen Noord en Zuid was gegeven tijdens het symposium ‘De studie van de Middelnederlandse letterkunde: stand en toekomst’, dat van 22 tot 24 september 1988 te Antwerpen werd georganiseerd (Van Oostrom & Willaert 1989).

5 Resp. Van Oostrom 1991 en Van Oostrom e.a. 1995.

6 Hogenelst & Van Oostrom 1995.

7 De gedetailleerde verslagen van ruim negentig NLCM-vergaderingen en de regelmatig verschijnende *NLCM-Nieuwsbrief* leggen gedetailleerd getuigenis af van wat er in die jaren speelde. Voor wie er meer over wil weten: het archief van Van Oostroms Leidse periode is ondergebracht in de Leidse Universiteitsbibliotheek.

8 Van Oostrom 1989, 252.

de vraag voor hoe zij vanuit hun expertise tegen de medioneerlandistiek aankijken en in hoeverre dat vakgebied een rol speelt in de manier waarop ze hun eigen vak beoefenen.

Hoewel het bij een naderend emeritaat prachtig is om zelf nog volop aan onderzoek te kunnen doen, is er – zo stellen we ons voor – niets geruststellender dan te merken dat inmiddels een jongere generatie is aangetreden die op haar beurt al weer nieuwe groepen studenten enthousiasmeert, ook met behulp van *digital humanities*, en die de belangstellende buitenwereld via Facebook, Twitter en blogs laat zien met wat voor prachtig erfgoed we ons mogen bezighouden.

Dit themanummer van *Queeste* bevat in uitgewerkte vorm vier van de zeven bijdragen aan het Leidse symposium,⁹ alsmede een bekorte versie van het interview dat Jaap de Jong aan het eind van de middag voerde met Frits van Oostrom. Het nummer verschijnt bij het afscheid van Van Oostrom van de Universiteit Utrecht op 12 mei 2023. We danken de redactie van *Queeste* voor de mogelijkheid die ze ons bood om dit bijzondere nummer samen te stellen.

Bibliografie

- Bumke, Joachim, *Mäzene im Mittelalter. Die Gönner und Auftraggeber der höfischen Literatur in Deutschland 1150-1300*. München: C.H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, 1979.
- Camerata Trajectina, *Pacxken van minnen. Middeleeuwse muziek uit de Nederlanden*. Cd van Camerata Trajectina. Glo 6016: 1992.
- Hogewelst, Dini & Frits van Oostrom, *Handgeschreven wereld. Nederlandse literatuur en cultuur in de Middeleeuwen*. Amsterdam: Prometheus, 1995.
- Janssens, Jozef D. e.a., *Op avontuur. Middeleeuwse epiek in de Lage Landen*. Amsterdam: Prometheus, 1998 (NLCM 18).
- Komrij, Gerrit, *De Nederlandse poëzie van de twaalfde tot en met de zestiende eeuw in duizend en enige bladzijden*. Amsterdam: Uitgeverij Bert Bakker, 1994.
- Mertens, Th. e.a., *Boeken voor de eeuwigheid. Middelnederlands geestelijk proza*. Amsterdam: Prometheus, 1993 (NLCM 8).

9 De germanist Johannes Müller sprak tijdens het symposium over 'Reizen door de tijd. Alexander en Sint Brandaan in de zeventiende eeuw'; de italianist Emma Grootveld over 'Lessen van de *maestro*. Brunetto Latini tussen Maerlant en Boendale'; de boekhistorica Anna Dlabáčová over 'Middelnederlandse incunabilistiek. De rol van de boekdrukkunst in de internationale bestudering van Middelnederlandse letterkunde'.

- Pleij, Herman e.a., *Op belofte van profijt. Stadsliteratuur en burgermoraal in de Nederlandse letterkunde van de Middeleeuwen*. Amsterdam: Prometheus, 1991 (NLCM 4).
- Reynaert, J. e.a., *Wat is wijsheid? Lekenethiek in de Middelnederlandse letterkunde*. Amsterdam: Prometheus, 1994 (NLCM 9).
- Van Dijk, Hans, Bart Ramakers e.a., *Spel en spektakel. Middeleeuws toneel in de Lage Landen*. Amsterdam: Prometheus, 2001 (NLCM 23).
- Van Oostrom, F.P., *Lantsloot vander Hagedochte. Onderzoekingen over een Middelnederlandse bewerking van de Lancelot en prose*. Amsterdam/Oxford/New York: Noord-Hollandse Uitgevers Maatschappij, 1981 (Middelnederlandse Lancelotromans 1).
- Van Oostrom, F.P., *Het woord van eer. Literatuur aan het Hollandse hof omstreeks 1400*. Amsterdam: Meulenhof, 1987.
- Van Oostrom, F.P., 'Voortgang of vooruitgang in de studie van de Middelnederlandse letterkunde?', in: F.P. van Oostrom & Frank Willaert (red.), *De studie van de Middelnederlandse letterkunde: stand en toekomst. Symposium Antwerpen 22-24 september 1988*. Hilversum: Verloren, 1989, 243-263 (Middeleeuwse studies en bronnen 14).
- Van Oostrom, F.P., *Court and Culture. Dutch Literature, 1350-1450*. With a Foreword by James H. Marrow. Translated by Arnold J. Pommerans. Berkeley/Los Angeles/Oxford: University of California Press, 1992.
- Van Oostrom, F.P. e.a., *Misselike tonghe. De Middelnederlandse letterkunde in interdisciplinair verband*. Amsterdam: Prometheus, 1991 (NLCM 5).
- Van Oostrom, F.P., J. Goossens, Paul Wackers e.a., *Grote lijnen. Synthesen over Middelnederlandse letterkunde*. Amsterdam: Prometheus, 1995 (NLCM 11).
- Van Oostrom, F.P. & Frank Willaert (red.), *De studie van de Middelnederlandse letterkunde: stand en toekomst. Symposium Antwerpen 22-24 september 1988*. Hilversum: Verloren, 1989 (Middeleeuwse studies en bronnen 14).
- Wackers, Paul e.a., *Verraders en bruggenbouwers. Verkenningen naar de relatie tussen Latinitas en de Middelnederlandse letterkunde*. Amsterdam: Prometheus, 1996 (NLCM 15).
- Willaert, Frank e.a., *Een zoet akkoord. Middeleeuwse lyriek in de Lage Landen*. Amsterdam: Prometheus, 1992 (NLCM 7).